

Spronk, K., Alles anders maar in dezelfde wereld

Sunday 15 April 2007

Klaas Spronk, hoogleraar Oude Testament, schrijft in het Centraal Weekblad van 6 april 2007 over de navolging van Christus na Pasen. Hij geeft daaraan de titel mee "Alles anders maar in dezelfde wereld." De strekking van zijn betoog laat zich ongeveer als volgt omschrijven: God kan mensen aanraken, zodat alles anders wordt - nieuw wordt. Na dat 'Paasgebeuren' leven we echter verder in dezelfde wereld en dienen daarin met twee voeten op de grond te staan. Nu is Spronk van mening dat de nieuwtestamentische gemeente daarin niet geslaagd is. Hij wijst op de overspannen toekomstverwachting van de Thessalonicenzen, die door Paulus gecorrigeerd moet worden. Het zijn daarentegen de oudtestamentische profeten (Spronk is niet voor niets oudtestamenticus!) die ons leren om realistisch te zijn. Eerlijk gezegd gaat me dat iets te snel en te gemakkelijk.

Ik zal de laatste zijn om met Spronk de strijd aan te gaan op het punt van de zgn. "Naherwartung". Het gaat daarbij om de verwachting die leefde onder de eerste Christenen, dat de dag van Christus' wederkomst zeer dichtbij zou zijn (nahe). Ze zouden het nog meemaken! In Thessalonica gingen ze daar inderdaad nogal overspannen mee om. Waarom zouden we nog werken of verantwoordelijkheid nemen voor de toekomst... Christus komt straks toch terug. Terecht zegt Paulus dan: Wie niet werkt zal ook niet eten! De Naherwartung van de eerste christengemeente is een feit en onder theologen algemeen aanvaard. Overigens gaat het mij wel te ver om te zeggen dat in het Nieuwe Testament overal van een overspannen toekomstverwachting sprake zou zijn.

Wat mij intrigeert is de vraag waarom Spronk de wederkomst van Christus ter sprake brengt binnen het raam van Pasen. Toegegeven - men zou kunnen spreken van een misverstand bij de eerste christenen omtrent het tijdstip van de wederkomst. Men zou zelfs kunnen spreken over de kwalijke gevolgen van die overspannen verwachting. Men kan verwijzen naar de oudtestamentische profeten om van hen naast Godservaring ook realisme en maatschappelijk engagement te leren. Maar nogmaals: Waarom dit hele betoog met Pasen?

Pasen is het grote teken van hoop. God heeft een nieuw begin gemaakt. Wij zijn verlost. Dat betekent overigens niet dat we ook al bevrijd zijn. Ons leven ligt nog onder het beslag van de zonde en de gebrokenheid. Maar... het grote heilsfeit is geschied. Christus is opgestaan uit de doden. Hij werd gekerkerd in het graf, maar doorbrak alle banden van dood en verzoeking en beperking. Jezus leeft en ik met hem. Hij is als eersteling opgestaan en ten hemel gevaren. Eens zullen wij door hem bevrijd worden van alle moeite, aanvechting en nood. Maar wij zijn reeds verlost. Wij weten dat niets ons kan afhouden van de overwinning. Zowaar Christus leeft. Als dát doorbreekt in mensenlevens dan verandert alles volkomen. Laten we het maar eens zo zeggen: We gaan over tot een andere staat des levens. In zoverre heeft Spronk gelijk: Alles anders, maar in dezelfde wereld. Dat is de ervaring van Paulus geweest op de weg naar Damascus. Een analoge ervaring heeft Jona gehad op weg naar Ninevé. Ook in het Oude Testament worden mensen verlost en op een andere geheel nieuwe manier op hun voeten weer midden in het leven gezet. Maar... hoe verhoudt zich dat tot de wederkomst?

De wederkomst (parousia) van Christus heeft theologisch gezien een hele andere context dan Pasen. De wederkomst betekent, dat er eens een tijd zal zijn waarin het Godsrijk definitief voleindigd zal worden. Het is er nú al, maar het moet óók nog komen. Dat die voleinding langer uitblijft dan de eerste gemeente gedacht heeft, zou men een vorm van voortschrijdend inzicht kunnen noemen van de christelijke gemeente. Maar waar het tenslotte om gaat is dit: Eens zal er een definitief einde zijn. Er zal een eind komen aan het onrecht, het kwaad en de aantijgingen van de boze. Eens zal er een einde komen aan alle moeite en leed. Eens zal er - en dat is onlosmakelijk aan de wederkomst verbonden - een definitief oordeel geveld worden over alle anti-goddelijke machten. Dat is de context van de wederkomst. Als Spronk spreekt over een sterke relativisering dan moeten we die hier plaatsen. In het licht van het komend Koninkrijk worden veel zaken plotseling minder belangrijk dan voor mensen in hun wereldgelijkvormigheid. Bezit, relaties, prestaties etc. komen onder een ander voorteken te staan. Dat behoeft niet overspannen te zijn. Juist niet. We hebben het hier over de ethiek van het Nieuwe Testament. Onze bezittingen en relaties worden niet ten einde toe genoten, maar in dienst van God gesteld. Dat bedoelt Paulus als hij zegt dat we moeten kopen en huwen als kochten we niet of als huwden we niet. Dat is niet overspannen; dat is het heilzame licht van Gods Koninkrijk dat de dingen eindelijk laat zien in hun juiste door God bedoelde propoities.

Het is jammer dat Spronk Pasen en wederkomst zo onduidelijk met elkaar ter sprake brengt. Als hij alléén het misverstand en de kwalijke gevolgen benadrukt, dan doet hij geen recht aan het nieuwtestamentisch gegeven van de wederkomst. Als hij daar dan ook nog tegenaan legt dat we van de oudtestamentische profeten kunnen leren wat het is om door God te zijn aangeraakt terwijl we toch realistisch blijven, dan is de verwarring compleet. Welke toekomstverwachting blijft ons dan over? Binnen het Marxisme was destijds sprake van de zgn. 'innerweltliche Eschatologie'. Je zou kunnen zeggen: een toekomst die zich alleen voltrekt binnen een eindeloos voorgaande aardse geschiedenis... een verheffing van mens en maatschappij, die nooit doorbroken zal worden door een laatste machtswoord van de Heer. Het artikel van Spronk mist een goede kijk op de bijbelse eschatologie (leer van de laatste dingen). Pasen betekent: Alles anders maar in dezelfde wereld. Wederkomst betekent: Alles anders in de hierna komende wereld. Ik voor wat mijzelf betreft blijf hopen op dat einde waarin alles terecht zal komen en recht wordt gezet... ook al duurt het langer dan we gedacht hebben. Met de kerk van alle eeuwen heb ik leren bidden: Maranatha - Heer kom haastig!